

Eu și Mickey

Alex Kozinski²³²

Judecător federal, al IX-lea Circuit al Curților de Apel,
Los Angeles, Statele Unite ale Americii

Spre deosebire de mulți alți participanți la simpozioane nu mă consider a fi un expert în proprietate intelectuală, ci mai degrabă un consumator de proprietate intelectuală. Totuși, am câteva recomandări în acest sens: sunt un fan Mickey Mouse de foarte mult timp; am început să citesc benzi desenate cu Mickey Mouse, la Viena, când aveam aproximativ 11 ani. Mergeam la un mic magazin și cumpăram cu doi șilingi un album de benzi desenate la mâna a doua. Când îl terminam de citit îl schimbam pentru următorul număr contra sumei de jumătate de șiling și alergam spre casă pentru a vedea următoarea porție din aventurile lui Mickey. Când am ajuns în Statele Unite

am rămas surprins să aflu că Mickey și toată gașca vorbeau limba engleză. Mi-a luat mai mulți ani pentru a-mi da seama.

Recomandările mele includ și obligația de apărător al drepturilor de proprietate intelectuală. Soția mea e avocat și l-a reprezentat pe Snoopy. E foarte interesant să fii căsătorit cu cineva care se ocupă cu punerea în practică a drepturilor ce vizează proprietatea intelectuală, devenind un fel de obsesie. Mă trezeam mergând prin

²³² Alex Kozinski este un judecător american de origine română. În prezent, este Chief Judge al *United States Court of Appeals for the Ninth Circuit* din Los Angeles, eseist și autor de lucrări juridice. Alex Kozinski s-a născut la 23 iulie 1950, în București, România. În 1962, când avea 12 ani, părinții săi, ambii supraviețuitori ai Holocaustului, au emigrat în Statele Unite ale Americii. Familia s-a stabilit în Los Feliz, Los Angeles, California, unde tatăl lui Alex Kozinski, Moise, a pus pe picioare un mic magazin alimentar. Alex Kozinski a absolvit Universitatea din California, Los Angeles, obținând A.B. degree în 1972, și UCLA – Facultatea de Drept, J.D. degree în 1975.

Alex Kozinski a fost numit ca președinte la nou înființata *United States Court of Federal Claims*, în 1982. În 1985, când împlinise vârsta de 35 de ani, Alex Kozinski a fost numit la U. S. Court of Appeals for the Ninth Circuit de

președintele american Ronald Reagan, fiind cel mai tânăr judecător federal de la curțile de apel americane. Apărând instanța împotriva criticilor determinate de o decizie controversată, Alex Kozinski a pus accentul pe independența judecătorilor: "Mi se pare că acesta este lucrul ce face o țară cu adevărat mare – acela că putem avea o putere judecătorească în cazul în care persoana care te numește nu este stăpânul tău." De asemenea, a luat poziție împotriva susținerii că the Ninth Circuit Court este excesiv de liberală, care a condus la etichetarea sa, de anumite persoane, drept "The Notorious Ninth": "Și totuși nu pot spune cu încredere că unele plângeri, potrivit cărora the Ninth Circuit Court este atât de liberală sunt, pur și simplu, deplasate." La data de 30 noiembrie 2007, judecătorul Alex Kozinski a fost numit președintele U. S. Court of Appeals for the Ninth Circuit.

Când limităm folosirea unui personaj precum Mickey Mouse, unul din lucrurile pe care le facem este lichidarea unei părți din cultura noastră, spunând, în esență, că acest personaj nu poate fi folosit ca un mijloc de comunicare.

magazine, verificând pe ascuns pe sub cozile câinilor albi cu pete, pentru a vedea dacă erau autorizați de United Features Syndicates. Îmi amintesc când eram în Las Vegas, într-o scurtă vacanță, și am intrat într-un magazin unde era un tricou cu Lucy pe el. Lucy nu doar că stătea la chioșcul ei așteptând să dea sfaturi, se ținea de burta proeminentă și spunea „Să te ia naiba, Charlie Brown!”. Am cumpărat tricoul și procesele au început în curând.

Acum, dreptul proprietății intelectuale este doar o parte a dreptului cu care am de-a face și de fiecare dată când mă ocup de asta trebuie să reanalizez principiile implicate. Una din valorile și principiile la care ținem cel mai mult tind să ne împingă spre o extindere a drepturilor de proprietate intelectuală. Jessica Litman a amintit un studiu potrivit căruia 93% dintre intervievați au fost de acord că nu ar trebui să îl poți pune pe Mickey Mouse pe produsul tău dacă nu ești autorizat în acest sens. Aceasta e reacția noastră naturală; așa pare corect. Cred că aceasta derivă din prețuirea pe care o acordăm proprietății private. Suntem o societate capitalistă și avem un sistem de morală bazat pe principiile iudeo-creștine de „bine” și „rău”. Prețuim principiul că oamenii trebuie să

aibă drepturi – drepturi exclusive, asupra lucrurilor pe care le creează. Ideea de bază este că în situația în care cultivi un morcov, tu trebuie să îl mănânci: este morcovul tău. E o noțiune care are o puternică atracție intuitivă. Așa că de fiecare dată când mă implic într-un caz de proprietate intelectuală atașamentul meu se îndreaptă către Snoopy, Mickey și Lucy. De ce un drept de proprietate intelectuală este diferit de un drept real sau un drept de creație?

În primul rând, un drept de proprietate intelectuală poate fi folosit de mai mult de o persoană odată. Nu îți poți folosi casa fără a te intersecta cu dreptul meu de a mă bucura de ea, dar te poți folosi de Mickey Mouse fără a-l lua de la altcineva. Poți provoca dușmănie sau poți micșora profitul autorului, dar nu există nici un motiv pentru care câțiva oameni – un număr infinit de fapt, nu ar putea să creeze desene animate cu Mickey Mouse.

O altă diferență, după cum au arătat unii dintre participanții la simpozion, este aceea că un drept de proprietate intelectuală poate servi ca piatră de temelie pentru efortul creator al altora. Să revenim la exemplul legat de casa mea, este a mea și dacă eu nu îți dau voie nu poți să îi adaugi o poveste acesteia. Odată ce ai pus ceva în domeniul proprietății intelectuale – cum ar fi un cântec, un desen animat, alte minți pot construi pe acel ceva fără a interfera cu folosința ta. Într-adevăr, sunt puține plăci libere; „toți creatorii compun pe munca celor dinainte, se referă la aceasta, construiesc pe ea, fac glume pe seama ei.”

O altă diferență dintre un drept material și cel de proprietate intelectuală este că valoarea dreptului de proprietate intelectuală depinde

adesea de gustul și interesul altor oameni. Valoarea casei mele e determinată în parte de modul în care aceasta îmi servește nevoilor și în parte de către piață. Valoarea dreptului de proprietate intelectuală depinde de o mulțime de alte lucruri care se petrec în societate. Acum, o parte din această valoare poate fi dezvoltată, o parte poate fi subminată și o parte din acestea fiind doar o chestiune de împrejurare: ceea ce publicul se întâmplă să găsească amuzant sau interesant la acel moment. După cum Jessica Litman și Leslie Kurtz au evidențiat, procesul de transformare e adesea adevărat: obiectul dreptului de proprietate intelectuală tinde să se construiască pe elemente care deja există și care nu aparțin neapărat creatorului. E adesea un proces continuu din care apare ceva cu adevărat nou.

E de asemenea mult mai greu să definești cuprinderea dreptului de proprietate intelectuală. Să luăm de exemplu expresia „Mickey Mouse”. A devenit parte a limbii noastre și a căpătat un înțeles propriu unic. Aceasta s-a întâmplat printr-un proces pe care nimeni nu l-a putut anticipa și controla. Așa încât trebuie luată în calcul incapacitatea de a defini cuprinderea dreptului de proprietate intelectuală.

Mai sunt și alte lucruri ce trebuie luate în considerare când avem în vedere dreptul de proprietate intelectuală. Există limitări constituționale în privința proprietății intelectuale. Aceste limitări trebuie să îndeplinească două cerințe: trebuie să promoveze inovația și să fie limitate ca durată.

Avem o puternică tradiție în înrădăcinarea acestor lucruri în domeniul public. Lucrările lui Shakespeare

aparțin domeniului public, la fel ca și cele ale lui Beethoven, Mozart, Dickens și așa mai departe. Să ne imaginăm, am putea avea un sistem în care de fiecare dată când am dori să punem în scenă o piesă de Shakespeare ar trebui să cerem permisiunea de la unul dintre moștenitorii de generația a 17-a a lui Bill sau de fiecare dată când am dori să cântăm Simfonia a 9-a ar trebui să căutăm descendenții lui Ludwig și să obținem autorizația de la ei. Dar acest tip de sistem ar fi împotriva căii în care vedem aceste lucruri și ar face lumea un loc mai sărac. Faptul că nu trebuie să obținem permisiunea îmbunătățește nu numai domeniul public dar și pe creatori sau cel puțin moștenirea culturală lăsată de ei deoarece există oameni care dau operelor un nou înțeles, noi interpretări și noi dimensiuni.

Jessica Litman menționează că Steamboat Willie, încarnarea originală a lui Mickey Mouse se confruntă cu soarta finală a personajelor care se bucură de protecția dreptului de autor: intrarea în domeniul public. E un gând îngrozitor care provoacă agitație. Revenind la anul 1961, când citeam acele benzi desenate la Viena, am crezut întotdeauna că Mickey era în siguranță sub brațul protector al lui Walt Disney. Cei de la Disney au făcut într-adevăr o treabă minunată având grijă de personaj, promovându-l, menținându-l în mintea publicului. Cred că merită a fi onorați, eu fiind unul dintre beneficiarii lor - odată ce s-a încheiat perioada de protecție ce căutăm? Căutăm alte zone de protecție precum dreptul la marcă?

Mărcile ridică unele probleme interesante, deoarece la baza dreptului la marcă stă o chestiune legată de confuzie. Confuzia devine o problemă cu adevărat interesantă atunci când te

confrunți cu ea în contextul unei cauze. Am avut o astfel de cauză, *Plasticolor Molded Prods., Inc. v. Ford Motor Co.*, legată de covorașele auto Ford. Problema era că acestea erau fabricate de către Plasticolor. I-am determinat să schimbe etichetarea de-a lungul liniei cu ceva de genul "Acest lucru nu este fabricat de către Ford. Fiți atenți, acest lucru nu se fabrică de către Ford. Aveți încredere în noi, acest lucru nu se face de către Ford", scris cu litere mari, de mai multe ori. Consumatorul nu trebuia decât să ridice o agățătoare pentru a vedea toate acestea, inclusiv cuvântul "Ford" dedesubt. Partea amuzantă a fost că mai târziu sondajele efectuate în rândul consumatorilor au arătat că circa 60% dintre respondenți au declarat că ei credeau că respectivele covorașe erau realizate de către Ford. Ia gândiți-vă. Acesta este numai un exemplu al modului în care consumatorii nu sunt întotdeauna raționali.

Cu siguranță, nu vrem ca oamenii să cumpere tricouri contrafăcute cu Mickey Mouse crezând că sunt realizate de către Disney, fiind astfel înșelați. Dar lăsând deoparte problema generată de confuzie, ce căutam cu adevărat? Într-un articol recent, am expus câteva politici la care ar trebui să ne gândim atunci când vrem să protejăm mărcile. Mi se pare că se pot reține patru domenii spre care să ne îndreptăm atenția: considerații de natură morală, considerații de natură utilitaristă, ceea ce eu numesc argumentul utilitarismului inversat și interesul de natură comunicativă. Am să le expun pe scurt pe fiecare din ele.

Considerentul de natură morală se referă pur și simplu la acesta: Ce am realizat ca să merite protecție? În cazul unui personaj care s-a bucurat de protecția drepturilor de autor și care

apoi pierde această protecție la expirarea termenului, mi se pare că argumentul moral este destul de slab. Am încheiat o afacere cu societatea și timpul care ni s-a dat a expirat. Acesta ar trebui să fie finalul.

Considerentele utilitariste sunt mult mai semnificative, pentru că se știe că dacă îi acorzi cuiva drepturi de proprietate, eviți tragedia bunurilor comune. Disney își promovează personajele și le protejează și asta tinde, conform teoriei economice, să sporească valoarea proprietății, nu numai pentru Disney, dar și pentru noi toți ceilalți. Dar există și considerații care duc către o altă cale. Am cumpărat cândva un ceas Mickey Mouse destul de scump. În felul acesta petreci timp vizionând ceva de calitate și pentru cei care își permit acest lucru, cred că este în regulă. Dar există o parte a societății care este complet exclusă deoarece nu își permite să cumpere filme cu Mickey Mouse, tricouri și alte asemenea. Așadar criteriul utilitarist ajunge să fie doar vorbă goală.

Cel mai puternic argument este cel pe care îl numesc al utilitarismului inversat, un argument care este foarte bine ilustrat de cauza *Pirații Aerului*. Acest caz, legat de drepturi de autor, a adus în prim plan întrebarea dacă o reprezentare vulgară a lui Mickey și Minnie Mouse este sau nu o parodie apărută de doctrina folosirii în mod acceptabil. Cred că ceea ce a deranjat curtea în cauza *Pirații Aerului* a fost că Mickey și Minnie făceau lucruri pe care nu trebuiau să le facă, lucruri care nu caracterizau personajele. Și asta nu e totul. Gândiți-vă la fiica lui Philip Page care mânca un baton de înghețată cu fața lui Mickey pe el. Adevăratul motiv pentru care ea o savura era faptul că Mickey are o imagine bine conturată, o

figură de spiriduș cu voce pițigăiată și toate celelalte. Este vorba despre dezvoltarea unui asemenea personaj, unul care împiedică asocierile negative, care nu numai că permite lui Disney să facă profit dar și oferă satisfacție copiilor care mănâncă înghețată, satisfacție pe care nu ar avea-o altfel. Cred că acesta e un lucru bun.

Acum, înlăturarea protecției oferită de dreptul proprietății intelectuale expune aceste personaje la multe presiuni anti-utilitariste, nu doar la cele așa care au fost arătate în cauza *Pirații Aerului*. Pe de altă parte, dacă lăsăm mână liberă și ca aceste personaje să fie portretizate de alte persoane decât compania care le-a creat vor deveni personaje diferite. Își vor schimba personalitatea. Batman și Superman, de exemplu, s-au schimbat: ei nu sunt același Batman și același Superman despre care citeam în anul 1964. Îmi pare rău, pentru că îmi plăcea vechiul Batman, cel nou, mai sofisticat nu e pe gustul meu. Dacă mai mulți oameni creează propria versiune a personajului, acest lucru se întâmplă. În final scade calitatea produsului, nu doar în privința creatorului dar, de asemenea și în privința publicului general.

În final, aș dori să adaug o vorbă despre aspectul sociabil al proprietății

intelectuale. Pentru că e o operă a minții, proprietatea intelectuală este împletită în mod inseparabil cu felul în care comunicăm unul cu altul. Nu doresc să mă leg de Primul Amendament, nu sunt de acord cu modul în care Curtea Supremă a abordat Primul Amendament. În schimb doresc să vorbesc despre miza intereselor. Când limităm folosirea unor personaje precum Mickey sau Snoopy, unul din lucrurile pe care le facem este lichidarea unei părți din ceva ce a devenit parte a culturii noastre, spunând, în esență, că aceste personaje nu pot fi folosite ca un mijloc de comunicare. Se ajunge astfel la o diminuare a abilității noastre de a vorbi unul cu celălalt prin înăbușirea unor vibrații ale limbii.

După cum spuneam, în general tind să fiu înțelegător cu titularii drepturilor de autor și cu preocupările acestora. Și totuși, când mă opresc și încerc să deslușesc lucrurile, îmi dau seama că împărtășesc scepticismul exprimat de unii dintre participanții la simpozion legat de o extindere prea mare a protecției proprietății intelectuale.

**Traducere și adaptare realizate
de Clara Maria Popescu**